

Streszczenie rozprawy doktorskiej

W pracy doktorskiej zatytułowanej: *Sytuacja prawno-organizacyjna Kościoła katolickiego w Polsce po 1989 roku* podjęto próbę przedstawienia sytuacji prawnej i organizacyjnej Kościoła katolickiego w Polsce, oraz próbę oceny jego funkcjonowania zarówno w relacji z państwem polskim, jak i w strukturach administracyjnych ustalonych w 1992 r.

Sytuacja prawna Kościoła katolickiego w Polsce na przestrzeni ostatnich 100 lat była w dużej mierze uzależniona od sytuacji politycznej w kraju. W niektórych okresach brak współpracy między państwem a Kościołem wpływał na położenie Kościoła i ograniczał jego działalność. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. funkcjonowanie Kościoła zostało prawnie uregulowane. Posłużył do tego podpisany w 1925 r. konkordat. Po zakończeniu II wojny światowej władze w Polsce przejęli komuniści, którzy na różnych płaszczyznach rozpoczęli walkę w Kościołem. Z jednej strony było to zerwanie w 1945 r. konkordatu z 1925 r., z drugiej strony była to postępująca ateizacja kraju dotycząca usuwania krzyży z miejsc publicznych czy religii ze szkół. Poprawa stosunków pomiędzy państwem a Kościołem katolickim w Polsce pojawiła się wraz z ustawami majowymi. Zasadniczym dokumentem, jaki się wówczas wydano była ustawa o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Polsce. Konstytucja Polski z 1997 r. potwierdziła w swych zapisach rozdział państwa od Kościoła, który wybrzmiał zarówno w rzeczonyj ustawie jak i w podpisanym w 1993 r., a ratyfikowanym 1998 r. konkordacie. Dokument ten pozwolił na nowo nawiązać stosunki dyplomatyczne pomiędzy Polską a Stolicą Apostolską oraz regulował status prawny Kościoła katolickiego we wszystkich jego obrządkach w Polsce. Dzięki temu dokumentowi Kościół katolicki uzyskał osobowość prawną i mógł wchodzić w relacje cywilne z państwem. Na mocy ustawy o stosunku państwa od Kościoła osobowość prawną zyskały też poszczególne metropolie, diecezje, ordynariat polowy, parafie oraz Caritas. Te dwa dokumenty, konkordat i ustawa o stosunku państwa do Kościoła, w sposób znaczący określają nie tylko status Kościoła w Polsce, ale także możliwość wypełniania jego uprawnień na terytorium Polski.

Po roku 1989 zmieniła się sytuacja prawna Kościoła w Polsce. W 1992 r., papież Jan Paweł II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus* dokonał ogólnej reorganizacji Kościoła

katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce. Zostały wówczas utworzone nowe diecezje, niektóre zaś już istniejące zostały podniesione do godności metropolii. Wobec tej sytuacji biskupi mianowani na nowe stolice biskupie zostali zobowiązani do stworzenia struktur diecezjalnych, a więc: kurii z jej wydziałami, sądu biskupiego, seminarium duchownego i Caritasu. Również sytuacja Kościoła katolickiego obrządku bizantyjsko-ukraińskiego w Polsce uległa zmianie. Także w tym przypadku, po utworzeniu dwóch eparchii mianowani w nich biskupi podjęli trudniejszą pracę niż biskupi obrządku łacińskiego. Trudność polegała na wielkości terytorialnej obu eparchii, które obejmowały terytorium Polski podzielone wzdłuż rzeki Wisły.

W zawiązku z powyższym praca składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono sytuację Kościoła katolickiego w Polsce przed zmianą systemu politycznego w 1989 roku. W drugim ukazano zmiany organizacyjne granic diecezji Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego w Polsce. Rozdział trzeci poświęcono analizie pozycji prawnej Kościoła katolickiego w Polsce po zawarciu konkordatu z 1993 roku. W rozdziale czwartym omówiono kwestie powstania i organizacji struktur Kościoła obrządku bizantyjsko-ukraińskiego w Polsce. Wreszcie w rozdziale piątym podjęto próbę oceny sytuacji prawno-organizacyjnej Kościoła w Polsce.

Całość rozważań zmierza do przedstawienia próby oceny współczesnej sytuacji Kościoła katolickiego zarówno tej wewnętrznej jak i zewnętrznej. Ocenie sytuacji wewnętrznej będzie podlegało funkcjonowanie poszczególnych metropolii i diecezji w perspektywie prawie 25 lat od wejścia w życie konkordatu, konstytucji Polski z 1997 r. oraz ustawy o stosunku państwa do Kościoła katolickiego. Ocena zewnętrzna zaś to próba spojrzenia na funkcjonowanie Kościoła w relacji do państwa polskiego w oparciu o wspomniane wcześniej dokumenty. Z jednej strony widać, że Kościół katolicki może swobodnie pełnić swoją misję, której realizację zapewnia konkordat i ustawa o stosunku państwa do Kościoła. Z drugiej strony widać, że Kościół zmuszony jest dostosowywać się do zmieniającej się rzeczywistości współczesnego świata. Jest to najbardziej widoczne w notowanym w ostatnim czasie spadku powołań kapłańskich, w zmniejszającej się liczbie wiernych spełniających praktyki religijne, a także w atakach na Kościół i jego pasterzy.

Ys Lublasz Pisz